

SĂMĂNĂTORUL

REVISTĂ SĂPTĂMÂNALĂ

REDACTIA ȘI ADMINISTRATIJA

B-dul Academiei, 3,

BUCUREȘTI

ABONAMENTUL ANUAL

În țară 10 lei

În străinătate 12 »

EMINESCU ZIARIST ȘI CUGETĂTOR POLITIC

— AMINTIRILE UNUI PRIETEN —

Cu prilejul comemorării celor 20 de ani dela moartea lui Eminescu s'au strecurat din păcate, în partea cea mai pătimasă și întunecoasă a presei noastre, câteva atacuri, pe cât de urâte, pe atât de neputincioase, împotriva personalității și ideilor politice ale lui Eminescu. Pentru admiratorii poetului, aceste invective, vrednice numai de disprețul tăcerii, au avut totuși meritul de-a provoca apărarea demnă și senină a poetului din partea unui vechiu prieten al său, om de seamă în viața noastră culturală.

D. Zamfir C. Arbore, autorul acestei apărări și distins colaborator al revistei noastre, ne face onoarea de-a ne pune la dispoziție scrisoarea pe care a trimis-o ziarului «Adevărul», organ în care un anonim lipsit de pietate și lipsit de orice bun simț s-a încumetat să reediteze acuzația nesăbuită că Eminescu ar fi fost un «reacționar», în sensul specific al demagogilor.

Răspunsul d-lui Arbore, pe care-l publicăm cu plăcere la locul de cinste al revistei noastre, este un document biografic de mare preț și 'n acelaș timp un portret expresiv și frumos al personalității de ziarist și cugetător politic a lui M. Eminescu. Il publicăm întreg, în rândurile următoare:

Am citit în «Adevărul» de la 16 Iunie un articol privitor la poetul Eminescu, în care autorul articolului acuză pe repauzatul poet de reacționarismul cel mai înfocat. Acest articol a împrosopătat în memoria mea toate discuțiile lungi și zadarnice asupra chestiunii politice, pe cari le-am avut cu Eminescu în anii 1879—1880.

Pe atunci eu lucram la «Românul» lui C. A. Rosetti, iar Eminescu era redactor la ziarul «Timpul». Eram buni amici și zilnic, atât la dejun, pe care îl luam împreună în vechiul birt al lui Enache, care se află pe atunci alături cu ministerul de interne, cât și seara când, după obicei, ne plimbam de-a lungul Căii Victoriei, de la teatru și până la șosea, discutam mereu despre același lucru, adică despre țară și cele două partide politice cari se perindau la putere.

Repausatul meu amic era dușman convins al partidului liberal, considerând acest partid ca o adunătură de oameni cari pescuesc în apă turbure, căutând a parveni cu ajutorul unor fraze goale cu eticheta «libertății, fraternității și egalității».

Mai cu seamă Eminescu avea o mare ură în contra lui C. A. Rosetti, pe care l-a și zugrăvit în cunoscuta lui satiră. Dânsul mă asigură cum că părintele democrației române, C. A. Rosetti, posedă palaturi luxoase la Florența și aiurea; de asemenea credea că fruntașii partidului liberal au averi însemnute făcute prin politică. În ce privește țara și poporul român, Eminescu zicea că România are două clase, clasa boerilor și clasa țăranilor; burghezimea, care se închea pe atunci, o considera drept o clasă străină neamului și compusă de-a'ntregul din toate lepădăturile orientului ce s'au strecurat în această țară.

— Aci nu sunt, dragul meu — cum îmi repeta el mereu — decât boerii și țăranii, adică stăpânii și robii lor, de aceea, eu unul, cred că numai împăcând aceste două clase între ele, neamul nostru va putea să trăiască, cu condiția însă ca să se strivească pătura străină ce a pus mâna pe țară; de aceea tocmai vindecarea rănilor sociale în România eu nu cred că o poate săvârși decât oligarhia.

Toate argumentele mele pentru a scoate pe Mihail Eminescu din rătăcita sa concepțiune, erau zadarnice.

Pe liberalii de atunci, dânsul nu-i considera de ideologi sinceri și convingși și cari credeau în adevăr că înscriind în programul lor cuvintele frumoase de «libertate, fraternitate și egalitate» au și realizat raiul pământesc în România. Eu unul, cunoscând într'un mod intim pe oameni ca Mircea Rosetti, cu care am făcut cunoștință încă în străinătate în casele lui Elisée Reclus, pe doctorul Sergiu, Cariagdi, Serurie și alții, astăzi toți repauzați, eram convins de curățenia sufletească a acestor oameni; consideram deci pe Mihai absolut greșit în critica aspră ce aducea partidului liberal.

Apoi, pe acel timp, ca un om de abia debarcat în țară, pe care firește nu o cunoșteam, aveam credința cum că poporul român e democrat prin fire și că liberalii sunt democrați ca și acest popor. Această convingere făcea pe Mihai să pufnească de râs și dânsul îmi zicea mereu:

— Dragul meu, greșești amarnic, poporul român e aristocrat din fire; du-te la țară, pune-te în contact cu țăranii și lesne te vei convinge despre aceasta: un răzeș cu o sfoară de moșie care nu e suficientă pentru a-l hrăni pe el cu familia sa, disprețuește adânc pe vecinul său, fost clăcaș; la rândul lui, clăcașul cu ceva dare de mână, are un dispreț pentru vecinul său mai sărac. Democrații noștri sunt ceea ce poporul numește cidcoi, albăstrimea, pe care cu mintea sa sănătoasă o disprețuește ca pe niște declassați. Românul nu e democrat din fire și liberalii tăi sunt mai puțin democrați. Con-

vingerea mea, zicea el, e că, în viitorul României, boerii români vor avea și ei la rândul lor un patru August al revoluțiunii franceze, iar liberalii tăi niciodată. Să se răscoale țărani cândva în România pentru a scutura jugul ciocoilor, și atunci vei vedea, dacă vom trăi pe acele timpuri, cât de sanguinari și nemiloși vor fi acești democrați față cu poporul răsculat. Din contră boerii vor mai găsi în fundul inimei lor milă și îndurare pentru sărmanii răsvrățiți.

Aceste păreri ale amicului meu Mihai, mi le-am adus aminte în groaznicul an 1907. Se vede că marilor poeți, ca și profetilor, le este dat simțul de a prevedea evenimentele.

Vă scriu toate acestea sub impresia amintirilor mele și celor scrise în «Adevărul» și cred că, judecând pe Eminescu ca publicist și jurnalist de la «Timpul», nu trebuie să se peardă din vedere mediul în care a trăit poetul, faza istorică prin care trecea țara și dorul și iubirea nețărnută a poetului pentru oropsitul său neam.

Toate discuțiunile noastre, îmi aduc bine aminte, se isprăveau între noi cu următoarele cuvinte ale repauzatului meu amic Mihai:

— Știi ce, dragul meu, hai să demisionăm, tu de la «Românul», eu de la «Timpul», și hai să ne călugărim, căci nu suntem făcuți noi ca să trăim între lupi. La mănăstire, în chiliile solitare, să scriem letopiseți în cari să înșirăm tot ce îndură nenorocitul neam românesc, pentru ca să se știe cât amar a suferit Românul cât a trăit pe acest pământ.

Z. C. ARBORE.

CAL GALBEN DIN SOARE

— POVESTE —

(Urmare)

E multă vreme de când cutreerăm codrii și străbatem văile și dealurile. Până acum a fost, cum a fost, căci am avut toate de-a gata... dar de-acu merinde, haine, primeneli toate s'au sfârșit. Trebuie numai decât, să te apuci și tu de o treabă... să cauți o slujbă la cineva, că-i greu de trăit în lume numai umblând *ciambura*¹⁾.

Ș'avea dreptate Cal galben din soare... să sfătuiască în chipul acesta pe Șerbănică... că de!... toate-s până la o vreme și tinerete

¹⁾ Degeaba, fără rost, fără țintă.

și frumusețe și toate... Ș'apoi omul, cât e tânăr, face bine să înceapă a-și agonisi cu munca câte ceva... înjghebându-și acolo o gospodărioară... ba când îi prisosește mai mult din muncă, nu-i rău să-și pue câte ceva acolo de o parte... ca ferească Dumnezeu, de o boală... da mai sunt și bătrânețe... căci mare bine mai prinde, când ai cu ce goni necazurile vieții.

Și iacă bată-vă norocul, drept vorba ceea: «*Unde dai și unde crapă*»... ce vă povesteam și ce începui a vă spune; chiar vorba Românului: «De unde o iei și unde-o duci».

Și cum vă spuneam, învățând Cal galben din soare pe Șerbănică despre rostul vieții îi mai zise:

— Ia uită-te în zare, drept innainte! Vezi acoperișul unor palate, ce se ridică pe creasta dealului tocmai hăt... în colo... spre Soare răsare?

— Da, îl văd, — făcu Șerbănică, suindu-se pe dâmbul din care șâșăia izvorul, și căutând cu uitătura de sub podul palmei făcut strașină deasupra ochilor, la palatul, ce-și innălță turnurile în nouri.

— Iacă acolo sunt palaturile împăratului, pe a cărei împărăție ne aflăm noi acum. Vom merge până acolo în apropiere și vei căuta să intri în slujba lui.

Și zicând aceste plecară spre dealul cu palaturile. Ajungând ei aproape, Cal galben din soare se opri și mai glăsui iarăși lui Șerbănică:

— Acum descălecă, scoate-mi frâul din cap și îmi trage una cu el, iar când vei avea nevoie de mine vei scutura frâul și eu am să fiu numai decât la poruncă.

Și după sfatul lui, Șerbănică descălecă și trase çalului una în cap cu frâul; iar acesta pieri, făcându-se un cap uscat de cal, aruncat pe câmp; știi cum sunt căpățânile de cai, ce le întâlnești câte-odată pe câmp sau prin niscaiva gunoae, rămase de pe la unii cai ce-au murit.

Rămas singur, Șerbănică începu a umbla prin preajma palatului, ca doar de l'o găsi cineva. Cum trecea el pe dinnaintea porții, iată că santinela îl opri și-l întrebă, că ce caută pe acolo. Șerbănică îi răspunse, că umblă după vr'un loc de slujit. Atunci santinela, care auzise pe îngrijitorul palatului, că împăratul îi tare scârbit că i-a fugit grăjdarul, dădu veste acestuia; iar îngrijitorul venind și văzându-l tare chipeș și voinic, îl duse la împăratul, care-l întrebă, dacă se pricepe să îngrijească de cai și vrea să se tocmească ca grăjdar.

— Cum nu, Înălțate Impărate, doar cu cai am fost crescut de mitel. Sunt tânăr și mi-o pune toate silințele ca să îngrijesc cât se

poate mai bine de ei. Ce nu poate face omul când vrea? Și apă din peatră seacă scoate.

Împăratului îi plăcu răspunsul desghețat al flăcăianului și-l tocmi în slujba de grăjdar al palatului.

Șerbănică își începu slujba cu mult drag. Toată ziua eră nedeslipit de grajd și când l'ai fi cătat, el tot trebăluia: acum secela un cal, acum ștergea cu peria pe altul, acum ungea copitele la unul, acum împletea coama cu cordele la altul, acu *buciu*¹⁾ caii, cari veniseră dela drum... mă rog nu ședea cătu-i picul, veșnic în treabă... doar nu de geaba il obișnuiseră cu treaba părinții de mic. Căuta de cai și-i îngrijea mai dihai ca cel mai meșter crescător de cai. Din pricina asta, împăratului îi era tare drag și ținea la dânsul, ca la cel mai credincios slujbaș al lui... Ba... mai mult încă, împăratul dăduse poruncă, ca el să fie îngrijit mai altfel... mai bine, decât ceilalți slujbași, cu cari Șerbănică nu prea făcea mult *chelemet*²⁾. Ceilalți slujitori ca: bucătarul, grădinarul, rândașul se mai strângeau la un loc... se mai puneau la taifasuri, mai spuneau brașoave și tămășaguri; dar el, ferit-a Sfântul să iasă din grajd și să-și lase treburile. Dar vezi, că din pricinele acestea, ei prinseră ciudă pe dânsul și căutau pe toate căile să-i facă rău... însă n'aveau nici un chip, căci cum am spus, Șerbănică își vedea toată ziua de slujbă.

Intr'o zi, pe când era dus cu trăsura cu împăratul la plimbare — căci acum nicăeri nu eșea împăratul fără el — unul din cei, cari aveau ura pe dânsul, intră în grajd și-i scotoci prin cele bulendre unde dete peste *pana cea de aur*. Tiiii! atât i-a trebuit... și strângându-se iar cu toții *ticluiră*³⁾ o minciună; iară când veni împăratul se și duseră cu pâra:

— Nu știi, Prea Înălțate Impărate, ce s'a lăudat Șerbănică azi!... A zis, că el îți poate aduce pe stăpânul penei *ești* de aur — făcu slujitorul arătându-i pana.

— Cum se poate! — grăi împăratul — Degrabă să mi-l chemați la mine.

Șerbănică veni, fără să bănuiască măcar, de ce-l chema împăratul.

— De unde ai pana asta? il întrebă împăratul, când intră pe ușă.

Șerbănică rămase trăsnit și nu putu răspunde un cuvânt măcar.

— Te faci că nu știi? Doar te-ai lăudat azi, la bucătărie că poți să mi-aduci pe stăpânul ei.

¹⁾ A-i frecă pe trup cu șomoig de pae pentru a se usca sudoarea.

²⁾ Nu se amestecă.

³⁾ Intocmiră, alcătuiră.

— De de unde, Prea Înălțate Împărate, să mă laud — îndrăzni să răspundă gândindu-se, ale cui sunt faptele astea.

— De unde, de neunde, îți poruncesc: ca numai decât să pleci, unde știi și să mi-aduci pe stăpânul pereii, dacă nu ți-i pofta, ca unde îți stau picioarele, să-ți stea și capul.

Că-i câr, că-i măr, Șerbănică nu mai avu încotro cârni la porunca împăratului și de o cam dată neavând nici o putere, intră în grajd și se puse pe-un plâns, de i se scutură cămașa pe dânsul, nu altceva.

Ce să facă el și-ncotro s'o deie să nimerească! Luă frâul și-l scutură.

Cât ai clipi din ochi, *Cal galben din soare* se și înfățișă dinaintea lui.

— Ce poruncești, stăpâne? — făcu el, când dădu de Șerbănică.

— Ce să-ți poruncesc eu, măi Cal galben din soare, ci mai bine tu să-mi poruncești mie, ce să fac să scap din beleaua, în care am intrat cu pana cea de aur; și începu a-i povesti iată cum și iată cum, cele ce i-a poruncit împăratul.

-- Nu-i nimica stăpâne! Nu te 'ngriji nici câtu-i negru sub unghie!... Las că le venim noi de *hac*, celor ce te pasc!...

Aruncă-te pe mine și hai la drum, că nu-i vreme de pierdut cu bocete ca femeile!...

Și Șerbănică încălecând, Cal galben din soare fâlfâi de câteva ori cu cele 12 aripi și se ridicară tocmai în înaltul cerului. Merseră ei pe sub nouri, de unde pământul se vedea numai ca o mărgică, multă vreme până ce prin dreptul împărăției corbului, pe care-l scăpase Șerbănică dela moarte și care acum era împărat în locul corboaicii, pe care o iertase Dumnezeu, se lasară jos.

Ajungând la palaturile corbului, cari se ridicau în mijlocul unui codru, necălcăt de picior omenesc, intrară înăuntru.

— Hei! da ce *alean* te poartă pe la mine, măi Șerbănică. Mi-închipui, că de florile mărilor numai ca să mă vezi pe mine, n'ai venit tu. Trebuie să fi dat peste tine vre-o pacoste, de ți-ai mai adus aminte de mine, — făcu corbul îmbrășosându-l frățeste.

— D'apoi, nu știi vorba Românelui, împărate? Că deal cu deal și tot se văd, d'apoi încă om cu om!... Ș'apoi nevoea te duce, pe unde nu ți-i voia!... căci... de n'ar da Dumnezeu omului, câte poate răbdal!...

— Ei, mai lasă *pildurile* și hai în casă de mi-i spune, ce te doare, că văd eu, că năcazurile vieții ți-au ros și ți-au ascuțit mîntea. Iacă asta-i bre, școala lumii.

Și intrând înăuntru, Șerbănică îi spuse pe șart toată pătărania cu pana de aur și împăratul...

— Și am venit la tine să m'ajuti, c'altfel îi rău de mine.

— De! bre, cam greu lucru îmi ceri. Pasărea, care a pierdut pana de aur, ce-ai găsit'o tu, e-n palatul meu. E-un dar, pe care mi l'a făcut biata maică-mea, la ziua mea, înaintea de-a muri, și la care țin ca la un lucru de mare preț. Îți spun drept, că mi-i foarte greu să mă despart de ea; dar n'am ce mă face de tine, ca să-ți scap viața primejduită; căci îl știi pe împăratul — stăpânul tău — câtui de amarnic... Dăruită să-ți fie dar pasărea. Șerbănică nemai încăpându-și în piele de bucurie, mulțami corbuluțului cu lacrimi în ochi.

Apoi după ce petrecură trei zile la curtea corbului își luară ziua bună ștergând'o înapoi tot cum venise însoțit de pasărea cu penele de aur, ce i-o dăruise corbul. Tiii! Ce mai *dihanie* minunată era și pasărea asta. Toată numai de aur lucios de-ți lua ochii, când te uitai la ea; drept vorba ceia din povești: «la soare te puteai uita, dar la dânsa ba.» Și cântă, mare cântă cu glas așa de mândru — că doar numai îngerii din cer de-o fi cântând așa — de te adormia.

Șerbănică, călare pe Cal galben din soare, sbura prin văzduh; iar pasărea cu penele de aur în colivia-i cu zăbrele tot de aur cânta și se veselea, de stătea lumea de pe pământ cu gâturile strâmbe în sus, de unde veniau cântecetele mărețe, și se muștrău oamenii stând în loc: «măi, măi, măi, că ce să fie asta»!...

(Va urma).

T. POPOVICI.

P A S T E L

Un farmec de lumină 'mbie-aleia
 Și-i liniște ca în mormânt... Arare
 Adie blând o caldă fluturare;
 Sus, și-a aprins luceafărul scânteia
 Și 'nfiorat de liniște, tresare..

În sat a ațipit a firii larmă:
 Nu-i nici-un freamăt, nici-o adiere..
 Din când în când, în șopot de durere
 S'aud, în vad, cum apele se sfarmă;
 Jar somnul drag în alte lumi mă cere!..

MIHAIL ȘFETESCU.

DUPA DOI-SPRE-ZECE ANI

Cele dintâi raze prevestitoare de zi, o aflară îmbrăcându-se. Iși puse ce avea mai nou; își rumeni obrații mai mult ca de obicei; — și când soarele era ca de-un stat de om de-asupra zărei, se îndreptă către patul de lângă fereastră, în care se răsfața o fetiță bălae. O strigă pe nume ca s'o trezească din somn; deșteptă apoi copilul din leagăn; îi îmbracă pe amândoi cu rochițele de la Paști, — și tocmai târziu puse de cafea. Iși mai căni odată sprâncenele, apoi începu să cânte cu sufletul plin de tresărire a unei bucurii neînțelese. Tângui câteva versuri dintr'un cântec «de dincolo», dar după un timp fu întreruptă: ușa se deschise deodată, și un omuleț oacheș, cu nasul turtit, intră clătînându-se pe picioare. Puse un pachet cu târgueli pe masă, și prinse a privi uimit cu un zâmbet prostesc, sughițând.

— Mm — bree!... hîc... da te-ai făcut mândră de tot...; să nu-ți fie — hîc... de deochi; — și se răzîmă cu spatele de perete, răsucindu-și o țigare. După un timp cuvântă din nou cu glasul schimbat:

— Da... «șvarțu» e gata?

Femeea îi răspunse de la mașina de gătit cu un: «ihî», și-i aduse dinainte o ceașcă mare. După ce sorbi dintr'însa, omulețul își mai aprinse o țigare, și se pregăti să plece. La ușă, se opri însă cu mâna pe cleampă murmurând apăsător:

— Nu cumva să stai mai mult de șase zile la ai tăi, c'apoi...; — și vru să plece! dar par'că tot nu se mulțumi cu ce-i spusese:

— Ai auzit?... — și eși șovăind.

Femeea nu-i luă însă în seamă câte i-le îndrugă. Il urmări o vreme de la geam cu privirile, până eși pe poartă, apoi veni în prispă drăcuindu-l.

Proprietăreasa casei o văzu dinăuntru, și-i eși înainte.

— E?... te-a lăsat să te duci «a-casă»?... Femeea făcu din cap că «da».

Proprietăreasa isbucni atunci într'un strigăt de bucurie:

— Aa!... a noastră ești; trebuie să faci «cînstă»; — și se repezi către ușa a treia din prispă, apoi la cea de-a patra, bătându-le în geam.

— Hei, Mari, Lenci... ia veniți încoace!

Eșiră numai-decât din odăi, două femei uscățive.

— Știți? — le spuse proprietăreasa zâmbind șiret; — Ana pleacă «a-casă» — i-a dat voe bărbatu-său... Acum, să ne dea o jumătate de

rachiu, cum ne-a făgăduit; — și se repeziră toate către odaia Anei. Innăuntru nu găsiră însă decât copii. Eșiră apoi afară s'o caute, dar tocmai atunci o zăriră venind cu o sticlă de crăsmă, de peste-drum, dela «*Calugărul vivant*». Când ajunse în prispă, ea le chemă în casă; turnă prin pahare; apoi copleșită deodată de-un amestec de veselie și de înduioșare, încercă să spună o urare de sănătate, cu care să-și ia rămas bun înaintea de plecare. Dar vorbele i-se innodară în gât, și rămase dusă pe gânduri, cu privirile în gol. Celelalte o văzură abătută, și o învăliură câteva clipe cu privirile lor reci de milă batjocoritoare.

Proprietăreasa, mișcată mai mult, zise celorlalte:

— Eee... vezi 'mneata... i-e și ei dor «de-acasă»... ce crezi...
Apoi tare:

— Ți-e dor de-acasă, Ano?

Ana încercă să-i răspundă; clătină mai întâi din cap cu o uitătură care spunea: «mai întrebă încă?»; buzele îi tremurară, și subțirițișorul celui dor neînfrânt de căminul copilăriei, de care sunt sguđuite atât de puternic câte odată sufletele oamenilor de rând, lăsă paharul din mână, și ștergându-și șuvoiul de lacrimi ce-i isvorise pe nesimțite în ochi, îngână cu glasul întretăiat de suspine:

— Să nu-i văd de doi-spre-zece ani, pe nici unul din atâția... și căută să-și stăpânească plânsul, innăbușindu-l cu greu într'un oftat prelung, după care apoi, păru mai ușurată. Când se liniști, umplu din nou paharele, glumele începură să curgă mai îmbelșugate; se amestecară cu vorbe grosolane, și se mântuiră în sfârșit prin vorbe fără șir... Ana cu chipul luminat acum de un zâmbet ușor, alintată de bucuria că se ducea «a-casă», se pierdu din nou în gânduri.

Proprietăreasa se apropie tainic de dânsa, făcând cu ochiul celor-l'alte.

— Te gândești la... «craiu de roșu»? Voia să bată cu vorbele acesteia într'o dragoste nouă a ei cu un sergent-major de vardiști.

Ana îi aruncă o privire șireată dar nu-i răspunse.

După un timp însă îngână:

— Ehe!... nu știi dumneata, cucoană, unde mă gândesc eu... Mă gândesc în altă parte... uite, nu știu cum îmi veni în minte așa de-o dată, — și ca și cum ar fi simțit nevoia de a tăinui ceva în adâncul sufletului său, își duse oftând mâinile la spate, cu ochii perduți în gol,—și tăcu.

Peste un ceas, Ana era la gară. Când se sui în vagon, întâlni pe o veche cunoscută, o «fată în casă», de fel de prin împrejurimile Logojului. Ana o luă în vorbă, și pentru că n'avea nimic în mâini,

o rugă să-i țină cât-va timp copiii, iar ea eși afară dinaintea ușei vagonului, unde rămase pe gânduri...

Ii veni în minte satul lor, așa cum îl lăsase la plecare, și o duioșie îi strânse inima cu o întrebare dureroasă: «oare câte nu se vor fi schimbat în cei doi-spre-zece ani de când îl părăsise?!» Apoi gândurile i se strămutară de-o dată... «dar el?!»... Il știa când plecase «de-acasă», în seminar. Acum poate că era însurat... copii, și par'că o bucurie neînțeleasă, îi însenină gândurile, în timp ce chipul *lui* cu ochii aceia mari, cu mustața neagră, subțire, îi pătrunse pe nesimțite în minte. Totuși, nu putea pricepe pe deplin un lucru: De ce, după atâția ani, amintirea *lui* îi stăpânea gândurile? Cum de nu-l uitase? Cum de nu-i uitase dragostea — cea dintâi dragoste a ei? Poate pentru că era cea dintâi; sau poate pentru că tot se mai gândise la dansa din vreme în vreme? Poate pentru că...

Un plânset ascuțit o făcu să se culeagă de-odată din gânduri: era copilul pe care femeia i-l aduse, și pe care aceasta i-l dădu supărată în brațe.

Ana, ca deșteptată dintr'un vis, îl primi cu un surâs răutăcios, intră în vagon, și se așează pe o bancă.

Către sară, aruncându-și ochii pe fereastră, își părăsi din nou locul și eși afară. Aci un val puternic de aer rece, îi năvăli vioi în față, repezit de fuga trenului. O clipă îi veni în minte Târgu-Jiul, de unde plecase, apoi când privi în sus, coprinsă de-o bucurie copilărească, de-abia putu ajunge cu ochiul vârfulurile celor două coaste de munți.

Când se coborî din tren în Mehadia, rămase câtva buimăcită, apoi se îndreptă către drumul larg ce ducea în satul ei. Către seară ajunse în Meedioara. Pe ulița cea mare a satului porni mai în grabă. La a treia casă de la începutul drumului, se opri. Se apropiă de poarta ogrăzii, și cu inima strânsă de-o teamă nelămurită, bătu în gard. Drept răspuns, o întâmpină mai întâi lătratul unui câine; auzi apoi depănându-se spre dinsa câțiva pași, și o femeie îi răsări dinnainte la poartă. Ana o cunoscuse. Era soră-sa cea mijlocie. Ii dădu «bună-seara», mai vru să spună ceva, dar nu putu.

Femeea o privi nedomerită.

Ana o întrebă:

— Ce, nu mă mai cunoști?...—și se sili să zâmbească.

Cea l-altă îi răspunse târăganat:

— Ba-eu... zău-nu... și o mai privi odată cercetător... «Nu cumva ești?...»

— Eu sunt, da, Ana... m'ai uitat.

Se îmbrățișară cu patimă, iar când intrară în casă, amândouă a-

veau lacrimi în gene. După ce cinară, Ana vroi să vadă pe tatăl lor. Soră-sa luă lampa, și amândouă meraseră în odăița lui întunecoasă de alături. Bătrânul dormea aci îmbrăcat cu fața acoperită de broboane mari de nădușeală. Ana rămase mută în fața acestui trup nemișcat, gâfâitor și de-abia putu recunoaște în chipul acela descărnat, pe tatăl lor. Când eșiră, soru-sa îi murmură ușor:

— Tot cum îl știi e... ne mănâncă sufletul...: să'mbată mereu; chiar azi era să-mi sluțească băiatul cu-o piatră...

A doua zi, Ana se duse să-și vadă rudele din sat. Aproape de prânz, pe când se întorcea către casă, la soru-sa, fără să-și dea sama, încetini pasul și se pierdu în gânduri. Ii veni în minte iar chipul acela cu ochii mari, cu mustața neagră, subțire, — chipul *lui*... Aflase de dimineată, că părintele Nițu — pe vremuri numai «Nițșor al lu Tufiș» — se făcuse preot în satul lor; că se însurase; că i-a murit mai apoi nevasta, și că acum își ducea traiul cum putea, singur; — un gând îi încolți în minte — un gând ce i-se schimbă îndată în dorința cea mai arzătoare de a căuta să-l vadă...

Când ajunse a-casă, întrebă zâmbind șiret, pe soru-sa ceva despre părintele Nițu. Femea o privi — spre mirarea Anei — încruntându-se, și-i spuse, nu tocmai cu voe-bună, tot ce știa de dânsul. Ana o ascultă o vreme, dar gândurile i-se duseră apoi aiurea...

Către amurg, se îndreptă către casa părintelui Nițu, urmărită de privirile bănuitoare ale sorei ei. Erea a patra casă de la aceea a lor; aceeaș clădire bătrână a părinților lui. Când ajunse dinnaintea ogrăzei, își aruncă privirile înnăuntru; își netezi sprincenele, și cu ochii scânteetori de-un zâmbet cald, se opri dinaintea porței. Părintele era în tindă. Încă tânăr, avea o barbă mică deasă, mustața subțire, neagră; acelaș belșug de păr mătăsos, și aceiași ochi mari, strălucitori. Când o văzu pe Ana, îi ieși înnainte; o măsură mai întâi cu uitătura lui limpede, apoi, ca luminat de-un gând aducător de-o bucurie neașteptată, o apucă ușor de mână cu un surăs prietenos.

— Nu ești tu Ana?...; — și o chiemă să între în ogradă lăsând poarta să se'nchidă greoaie în urma ei...

*

Sara se coborâse de mult peste sat, iar luna își înnălța a-lene chipul zâmbitor în nemărginirea nopței...

Ana, răzimată de un stâlp al casei, cu privirile pierdute în fața lunii, sta gânditoare. Cu capul gol, cu părul într'o ușoară nerânduială; — avea o cămașă largă, înflorată în loc de *bluza*, și «îmbreje», așa

cum purta când era «a-casă»... N'ar fi putut spune nici dânsa de ce-i venise să se îmbrace așa în ziua aceea.. Când plecă din tindă, porni în vârful picioarelor către poarta din dosul casei, în grădină, și se strecură ușoară printre coardele câtor-va vițe de vie. Un cap de femeie se ivi atunci din deschizătura ușei; urmări cu privirile mersul Anei, apoi pieri. Un vânt ușor înflora din când în când frunzișul rariștei de dafini din apropiere.

Ana, rămase o vreme pe loc, chinuită de neliniștea așteptărei, tresări de odată îndreptându-și privirile spre fundul unei ogrăzi, vecină cu aceea a lor. Mai întâi țipă ușor din țâțâni o portiță, apoi o umbră eși voinicește din deschizătura ei venind spre livadă. Erea *el*. Un val de sânge îi înfierbântă trupul.

Când părintele Nițu fu lângă dânsa, îi dădu încet «bună-seara», și luându-o vesel de mână, porniră repede de-alungul livezii, ca două năluci, depărtându-se de sat... O umbră de femeie în cămașă — sora Anei — se ivi atunci din nou la poarta ogrăzei; îi privi cât-va timp, apoi intră în casă, murmurând cu năcaz câte-va sudălmi...

Când fură îndeajuns departe de sat, cei doi își domoliră mersul. Se auzea acum, în liniștea nopții, doar șgomotul pașilor lor măsurăți.

După o vreme, părintele — mai mult ca să alunge tăcerea ce par'că începuse să-i apese — — întrebă fără să-și dea sama:

— Ai copii, Ano?

Ana tresări; încercă să mintă, dar nu putu.

— Da... am: doi — apoi, de-odată, ca și cum și-ar fi adus aminte de ceva, întrebă după un timp de șovăire, cu un zâmbet silit, când ajunseră lângă rariștea de dafini:

— Da'... *al nostru*... mai ții minte?...

Preotul tresări și dânsul, cu privirile încă mai aiurite; rămase câte-va clipe pe gânduri, încurcat; apoi răspunse cu jumătate de glas:

— Da...; — și scăpă, după un răstimp, nu surăs silit, ca și cum și-ar fi adus aminte de ceva de puțină însemnătate, care nu-i făcea de loc plăcere... Se îndreptară apoi tăcuți ca doi străini, către fundul rariștei, gândindu-se la ființa acea plăpândă, pe care, după o zi de la venirea ei în viață, fură nevoiți, spre binele lor, s'o dea ei înșiși pieirei...

*

A doua zi, o scrisoare venită Anei «din țară», de la bărbatul-său, îi spunea lămurit: «...Dacă în două zile nu te întorci aici, viu eu după tine, și apoi...»

Soru-sa, încă de dimineață, începuse s'o privească pe subt sprân-

cene. Când mai apoi, citi, pentru a doua oară scrisorea, spuse înțepat Anei :

— Să te duci la bărbatul-tău... ce să faci ; să te duci ; — și aprinzându-se de-odată de-o mânie ce-i clocotea ascunsă în adâncul ființei : —... să te duci negreșit ; aici nu mai poți sta, nu... crezi că eu nu știu ce faci tu cu popa?... Știu tot... ; să te duci numaidecât.

Ana privi o vreme pe soru-sa lung, înmărmurită, cu ochii îndobitociți. Inghiți în sec ; apoi ducându-și o mână subt bărbie, eși afară încet, cu capul plecat, — umilită, ca un câne isgonit. În tindă mai stătu câtva ; își luă apoi copiii, și se îndreptă spre poartă. Aci rămase câte-va clipe în loc, cu privirile în gol ; dar după o scurtă gândire, se'ntoarse la soru-sa. O privi trist din prag, și-i zise cu glasul sugrumat :

— Lasă, Chivo-soro... nu fii supărată... ; rămâi tu cu *el*... acum pricep și eu... De ce să ne supărăm ? De-abea ne văzurăm după doisprezece ani... Iacă, eu plec... plec : — și când rostii cuvintele din urmă, două lacrimi i se rostogoliră din gene pe obraji, mari, fierbinți — nespus de fierbinți...

Eși apoi din ogradă, ștergându-și ochii, și rămase un timp nehotărîtă în mijlocul drumului. Prinse a privi în neștire în juru-i, casele, ulița, biserica, fântâna, — dar toate i-se păreau în clipele acelea atât de străine... chiar și casa părintelui Nițu...

De la o vreme, se smulse din loc cu un oftat innăbușit, și porni în josul uliței, pierzându-se în gânduri. Ii veni atunci în minte omulețul din țară, cu nasul turtit — bărbatul-său ; îi răsări apoi în minte ca dintr'o ceață îndepărtată, chipul posomorît și răutăcios al sorei ei ; apoi acela al părintelui Nițu, pentru care acum avea un simțimând nelămurit de ură și părere de rău ; — și înțelegând bine că toate câte le avea subt ochi, nu le va mai vedea poate nici odată, își întoarse cu durere capul îndărat, din mers ; mai înfășură o dată, cu o privire caldă tot coprinsul ce-i sta în față, ca și cum ar fi vroit să-și ia de la toate un rămas-bun pentru tot-d'a-una ; — și pe când un nou șuvoiu de lacrimi îi înroua genele, își luă fetița de mână ; săltă pe cel mic în brațe, și cu sufletul sbuciumat de-o mută resemnare, se îndreptă agale către Mehadia, la gară.

ANDREI BĂNĂȚEANU.

PRIMĂVARA

*In primăvara asta îmi pare totul nou, —
Și marea și văzduhul și florile din parc;
In primăvara asta, al strunelor ecou
Răspunde mai puternic, supt vioriul arc...*

*O sete mă cuprinde—un nerostit avânt,—
De sbuciumul vieții și de-al naturii vis,
Că 'nferbântat și lacom, încep să mă frământ
Pășind cu vioiciune supt cerul larg deschis ;—*

*Ce cântec, ce căldură, plutește în văzduh!
Un vâlmășag de rose, parfum de crisantheme,
Și-un stol viov de pasări încremeneste 'n stuh.
Iar peste toate cură nemaisfârșita vreme.*

*— Eu simt în primăvară zbucliri de viață nouă,
Cum simt în toamnă moartea că bate din aripe,
Iar sufletu'mi se 'nchină, smerit, la amândouă
Și 'n primăvara vieții, își țese doruri... clipe...*

BCU Cluj / Central University Library Cluj

N. RUSSU.

DĂRI DE SEAMĂ

Cântece, Urături și Bocete de-ale poporului

culese de AL. VASILIU, învățător, Tătăruși, jud. Suceava.

I

După ani de muncă obscură, — cu frica 'n sân, că ceea ce făcea nu va putea vedea lumina zilei și că poate va fi rău primit, când și-a îndreptat munca lui către cei mari, — d. Alex. Vasiliu a reușit să strângă un însemnat număr de cântece poporane care, multumită Academiei noastre au văzut lumina în cursul anului acesta.

În acest volum sunt adunate cântece numai din Tătăruși, satul culegătorului. Le-am cetit cu multă băgare de seamă și cu dragostea ce-o am pentru producerea neprihănită a poporului nostru, și aveam mare nădejde că voi găsi în aceste cântece o notă care să dea și culoarea locală, să o găsec pe unele locuri accentuată chiar. N'am găsit-o însă, după-cum însuși autorul mărturisește în prefață, că a voit să scape —

smulgând din inimile moșnegilor care mai trăesc în sat — cântecele ce aveau să ducă cu dânșii în mormânt.

Că poporul creează incontinuu, nu se poate nega, că și astăzi poți auzi cântece noi cu un caracter social diferit de acela din vremurile străvechi, e iarăși foarte adevărat, însă fapt e, că noile cântece nu le poți afla decât foarte greu, ele fiind adesea de un caracter răzvătăitor, neavând acea formă frumoasă pe care o întâlnim în cele bătrânești care, trecând din gură 'n gură au avut vreme să fie cizelate, să fie rediate sub ultima formă.

D. Vasiliu spune în prefață :

«versurile și cântecele bătrânești, de al căror veac de înflorire ne despart sute de ani, trebuiesc mântuite de peire cât mai curând. *Pentru că ceea ce crează poporul astăzi, nici pe departe nu aduce cu ceea ce a creat el odată.*»

Pricina am văzut care este: un cântec popular trebuie să străbată țara 'n lung și 'n lat ca să-și capete adevărata formă. O sumă de poeți și critici în acelaș timp șterg și adaugă la acelaș cântec versuri, până ce el capătă forma definitivă.

Chestiunea aceasta fiind discutabilă—părerea mea fiind cea exprimată—voi avea prilejul să o discut pe larg.

Culegerea de față e bine venită, cu toate că multe din cântece le găsim în culegerea lui Alexandri rediate în formă măiastră, dar pe lângă acestea, găsim și multe noi, care au o deosebită importanță, dându-ni-se nou material pentru cunoașterea unui suflet ce se ascunde de al nostru cu o atât de mare neîncredere.

Mă voiu opri asupra scrisorii d-lui Gh. T. Kirileanu din fruntea volumului, din raportul d-lui T. Maiorescu.

D. Kirileanu scrie :

«În această culegere găsim par'că oglinda cea mai caracteristică și mai credincioasă a întunecării, a pipernicirii, a *decăderii sufletului țărănesc*, paralel cu decăderea fizică și morală. Din cetirea ei cu durere simți ce trebuie să fi fost țăranul pe vremea unui *Mircea și a unui Ștefan-Vodă*».

Găsim în culegerea de față ceea ce a fost sufletul țărănesc în decursul veacurilor, îl vedem în toată mândria și simțim transformarea sufletului lui în raport cu celelalte schimbări ce a trebuit fatal să sufere și societatea noastră. A priori, d. Kirileanu conchide la decăderea sufletului țărănesc sprijinindu-se pe decăderea materială a țăranului constatată în timpul de față: Sufletește nu se poate afirma că țăranul nostru e decăzut. Poate să fie sdrobot, amărit în sufletul lui, și din acea tristeță care îl copleșește, cine știe ce cântece noi au isvorit din sufletul lui, în care-și varsă tot amarul, și cine nu știe că din durere se naște adesea binele, că durerea peste margini, suferința morală și materială mult îndurată este adesea un izvor de tărie și de curaj la muncă. Să ne gândim numai la câte a suferit și suferă încă țăranul și numai atunci ne vom putea da

seamă că acești oameni care au luptat și au trăit ca niște eroi, nu pot să ajungă atât de repede la o «întunecare, pipernicire, decădere sufletească.» Chiar faptul că țăranul cântă și astăzi, că lasă urmașilor ca unul din cele mai prețioase daruri *cântecul*, e o puternică dovadă de tăria sufletească a acestui popor, pe care nu d. Kirileanu ar fi trebuit să-l vadă în culori atât de negre. Dar ca să ne facem o idee aproximativ cel puțin, de cum era și trăia țăranul pe timpul lui Mircea și Ștefan-Vodă, mă voi raporta la scrierea d-lui *Philippide*: «Incercare asupra stării sociale a poporului românesc în trecut» după cântecele sale mai întâi, de oarece ele i-au format singurul material pentru cunoașterea caracterului, proprietății și familiei, înainte de cunoașterea actelor publice, care vin într'un timp cu mult mai apropiat. Studiul d-lui *Philippide* e scris cam de mult (ed. II 1896), dar aceasta nu stânjenește întru nimic adevărurile constatate atunci, care rămân și astăzi:

«Poezia populară ni prezintă două feluri de poeme: unele epice pe care *Alexandri* le-a numit *balade*, altele lirice pe care tot el le-a numit *doine* și *hore*.

«La prima vedere toate s'ar părea că se aseamănă unele cu altele; același ritm, aceeași rimă, mai mult sau mai puțin aceleași caractere; și cu toate acestea există între ele o deosebire foarte mare.

«Lăsând la o parte tonul lor mult mai ideal, care le deosebește foarte mult de *doine* și *hore*, baladele însăși se împart în două grupe destul de diferite: eroii din unele formează par'că una și aceeași persoană cu poeții din poemele lirice, de oarece figura cutărui sau cutărui dintr'ânșii am afla-o întocmai atunci când am uni într'un singur tot trăsăturile comune acestor poeți, eroii altora din contra difer atât de mult de aceștia încât *trebuie să presupunem numai decât o diferență în timp și în autor. Alt poet trebuie să fi compus baladele cele dintâi și altul pe cele de al doilea, și fiindcă poetul aici este poporul, acelaș popor cu alte obiceiuri.*»

«Și apoi în viața sa trebuia, cu toată izolarea în care a trăit, să sufere fatalmente influența timpului și chiar fără constrângere să-și *schimbe modul de traiu și prin urmare poezia*, cu atât mai mult când această constrângere a existat și când prin intrigile boierești, în mod bruscat aproape, societatea română a suferit o schimbare atât de mare încât a necesitat *deodată transformarea caracterelor și a poeziei.*»

Din pricina acestei transformări, vedem în chiar culegerea de față că *Toma Alimoș*, boier din țara de jos

«se poartă în toată puterea cuvântului ca *egal* cu Manea hoțomanul de la malurile Nistrului, nefind nici o deosebire între ei, ducând amândoi aceeași viață aventuroasă. Pe vremea lui *Toma*, boerul era frate cu țăranul și nu mare distanță era între dânsii.»

Această apropiere am observat-o și astăzi la țară între țăranii avuți și cei mai săraci și nu odată am văzut că «stăpânul» muncește alături cu «argații», mănâncă împreună, iar copiilor stăpânului, slujitorii le zic pe nume, ba sunt și prieteni și când se 'ntâlnesc la sărbători fiecare cată 'n cinstea celuiilalt. Poate că nu există deosebire tocmai din pricina unor suflete curate, care simt deasupra lor acelaș «boer».

Iată deci care era sufletul țaranului din timpul lui Mircea sau a lui Ștefan și de la

«jumătatea secolului XVI până la Vasile Lupu și Matei Basarab, soarta poporului s'a schimbat foarte mult. Marile moșii cari mai înainte erau proprietate domnească, și cari se conservaseră câtă vreme domniile erau stabile, începură să fie uzurpate de boieri, pământeni sau străini.

«Sate nouă apăruseră în toate părțile ca prin minune. O ruptură spai-mântătoare se produse atunci între bogat și sărac. Vechia prietenie, care făcuse pe poet să cânte vitejia lui Toma Alimoș, încetează și ura-ia locul. Boierul din timpurile acele este lacom, avar, țaranul este sărac, amărât de necazuri, *cu toate că încă plin de inimă*».

De acum nasc cântecele de *voinicie*, de haiducie, și cu timpul, factura rămânând aceiași, poetul, poporul va deveni liric, va cânta durerea lui, va plânge în cântece, își va cânta starea timpului, jălind munții de odinioară și apele lăsate în voia lor, se va deprinde tot mai mult cu formele nouă de viață, va căuta să se adapteze lor, să se înarmeze cu noi arme care să-i dea puțința să-și ducă mai departe viața, și se va trezi une-ori cântând din cântecele bătrânești, suspinând după ceia ce-a fost odinioară... Iar când va cânta prezentul, cântecul lui va avea noua notă mai accentuată și el va zice atunci :

«Când oi zice sălcioară
C'a intrat studenți în țară
Și omoară la cocoane,
Cocoane boieri d'ăi mari.
Dar boierii ce-mi făcea ?
Și de-o jalbă că-mi scria
La ministru'o trimitea.
Ministeru ce-mi făcea ?
Ochelarii mi-i punea

Și pe jalbă se uita
Lacrimi din ochi că-i pica
Ordine că-mi trimitea
La căpitani, colonei.
Coloneii ce-mi făcea ?
Pe soldați că mi-i lua
La Moldova-i trimitea
Un' s'a făcut revolta !»

(Auzit dela C. Mihai Părvu C. comuna
A. Jud. Romanați).

Mi-a fost cu neputință să mai scot o singură vorbă dela povestitorul meu.

Cu toate că aceste versuri sunt într'o formă care lasă de dorit, ele-și au importanța lor prin faptul că ne arată cum înțelege astăzi țaranul viața în care trăește, și cântecele de azi, dacă le-am putea avea culese, ne-ar fi cea mai bună călăuză ca să vedem — prin comparație — adevărul celor spuse în cântecele bătrânești pentru noi, din care însă respirăm cea mai sănătoasă viață.

Așa a fost starea țaranului pe timpul lui Mircea și Ștefan Vodă, iar noi vedem azi, cum a evoluat fără ca să o poată împiedica ceva.

Astfel D. Vasiliu prin culegerea sa a făcut un mare bine cercetători'or și filologilor care vor găsi un material bogat de întrebuintat, culegerea sa, deosebindu-se mult de cele anterioare.

II.

Metoda pe care o întrebuintează d. Vasiliu e una din cele mai fericite. La început vom găsi adevăratele cântece bătrânești, și treptat, vom găsi cele mai nouă, iar numai către sfârșitul cărții sale dăm peste cân-

tecele lirice. Aceasta folosește ca să vedem cum au evoluat cântecele, Apoi d-sa le-a scris în așa fel încât ele să se apropie cât mai mult de pronunțarea acelor care i le-au povestit, aducând prin aceasta, un însemnat serviciu filologilor noștri. Toate aceste calități le are D. Vasiliu pentru că nu s'a pripit să publice culegerea sa, pentru că trăind în contact incontinuu cu poporul și eșit din popor l'a putut cunoaște până 'n cele mai adânci taine ale sufletului său; apoi d-sa a mai cerut și sfatul oamenilor competenți — pe al d-lui Philippide — care l'a îndemnat să le publice așa precum le-a auzit. Și-a îngrijit așa de mult fructul ostenețelor sale, încât nu l'a cules crud de pe creangă, ci l'a lăsat să cadă atunci când a ajuns la deplină maturitate.

În culegerea de față ni se vorbește despre Moldova, despre Bistrița, ape din jud. Suceava, dar ni se vorbește și despre Dunărea, Oltul, Jiul, despre țări îndepărtate, ceia ce ne dovedește încă odată că ale noastre cântece populare răzbat văile și munții colindând din sat în sat, îndulcind aleanul populației despre care se spune că suferă mult și se bucură prea puțin de pământul, apa, pădurile pe care i le-a lăsat Dumnezeu ca singură mângâiere. Pe noi ne miră adesea faptul că auzim aceleași cântece în părți atât de îndepărtate și nu stăm o clipă la gânduri să vedem de ce atâtea nume circulă astăzi din gură în gură în pătura orășanului. Cine nu cunoaște măcar un vers de-al lui Eminescu, și pe câte buze nu stă astăzi numele unui Sadoveanu?

Nu m'aș încumeta niciodată să atac vre-o culegere populară și cu atât mai mult pe aceia a D. Vasiliu, pe care-l știu că nu trăește decât în dragostea cea mare ce-o are pentru aceste cântece poporane, ele fiindu-i singura nădejde în viitor, ele, care i-au hrănit sufletul tinereții sale îmbărbătându-l în viață. Aceste cântece sunt ale poporului, tot atât de mult pe cât sunt și ale sale. Ce s'ar spune despre culegerea sa, despre împărțirea ce i-a dat, despre valoarea ei literară judecată din punct de vedere chiar academic, puțin îl privesc. Dar să nu-i atingeți cântecele în sine, căci ele formează poporul și poporul le-a creat și le-a cântat în timpuri de tristețe și de bucurie, el le păstrează în ciuda tuturor necazurilor care-i apasă umerii, păstrându-le îngropate în taina sufletului său. Și atât de dragi îi sunt lui, încât atunci când trage carul din pădure, le cântă pe drumul mare, le cântă după o muncă încordată, le cântă soldații după un marș îndelungat și obositor, le cântă atunci când truda muncii zilnice îi aduce aminte că a trecut și ziua de azi.

D. Vasiliu știu să-i zică cu măiestrie din fluer. În ceasurile de singurătate, când soarele se prăpădește între văile Tătărușului, aruncând cea splendidă lumină peste lanuri, peste drumurile învelite în colb, în cerdacul școlii sale, doinește, și cântecul rupt din inimă se împrăștie asupra satului, adormindu-l în pacea fermecată. Apoi încetează; și cu ochii săi plini de lumină privește pierdut în depărtări; în depărtările trecutului pe care-l vede în imaginația sa limpede și frumos, cu oameni viguroși, și

deodată mintea-i lasă anii în urmă aruncându-l în fața prezentului. Nu zice nimic. O lacrimă doar îi împăenjenește ochii, pe care și-o șterge cu dosul mânecei, dar ea revine îndărătnică... atunci îi simt sufletul îndurerat; să zic o vorbă, ea ar fi de prisos, o boare de vânt o simțim numai, vântul aduce miros de tei, miros de pădure, și în tăcerea sfântă întunericul învâluie toate, descoperindu-și miile de stele care-i spintecă haina neagră. Așa-și petrece acest apostol viața, călăuzind inimile tinere ce-i sunt încredințate, deprinzându-le să iubească trecutul din care el însuși este o vie imagine, vorbindu-le totdeauna în pilde înțelepte.

Când am avut fericitul prilej să citesc colecția sa, m'a impresionat în chip deosebit un cântec mic, însă nespus de dureros. Am văzut într'ânsul toată vitregia timpului de astăzi și moartea nemiloasă care cosește în puterea vârstei viața țăranului. Cântecul e fără meșteșugiri, dar e pornit din suflet:

«Ia măi dzi, dragi, din guri,
Daci ți-(i) inima bună.
Daci ți-(i) inima ră,
Nu mni-o strică și pi-a mē.
Dumbravioari rari, rari,
Inimnioara mē-i amarī.
Dumbravioari deasī, deasī,
Inima mē-i friptī arsi.
Eū, dumbravi, vin la tini;
Tu, dumbravi fugi di mini.
Am si tai(ū) criangi din tini,
Si tocmasc inima 'm mini.

«Auzit dela Toader Anton Parasca
mort de pelagră în Maiu 1907.»

Acesta e cântecul popular modern pe care îl cântă astăzi țăranul. Cum să nu ți se înduioșeze inima, cum să nu alergi la cântecul trecutului îmbărbător și plin de vigoare, când prezentul îi «frige inima»? Totuși «decăderea» sufletească nu o găsim nici aici.

Dacă trecem peste cântecele bătrânești și voinicești, găsim în culegerea d-lui Vasiliu o seamă de cântece de jale, cântece la nunți, luătoare 'n răs — acestea sunt satira țăranului — mușcatoare, însă făcute cu atâta voie bună încât cel luat în răs, râde împreună cu acei care-l iau — cântece la beție, urături la Sf. Vasile și bocete. În ele vom găsi viața țăranului manifestată în toate împrejurările și pretutindeni «frunza verde» va apărea ca simbolul adevărat în care-și petrece el viața. Cine știe, timpurile vor înlocui și frunza verde tot mai tare, precum au înlocuit-o în multe părți. Va rămâne atunci numai ca o tristă aducere aminte.

D. Vasiliu a adăugat un glosar de cuvinte ce nu pot fi cunoscute chiar de către cărturari. Această explicație era cu atât mai trebuincioasă, cu cât știm că înțelesul la o seamă de cuvinte variază după localitate. D-l Vasiliu, a tălmăcit cu alt prilej provincialismele din volumul lui I. Creangă, și pe acele de a căror tălmăcire exactă nu era sigur, a căutat să o știe în satul lui Creangă, întrebând pe oamenii din sat, pe neamurile lui, care deși s'au schimbat până astăzi, tot își mai amintesc de cum era odată.

Apoi, d. Vasiliu a mai făcut și un alt serviciu neprețuit anume, că făcând cunoștința d-nei Sofia Teodoreanu profesoară la conservatorul din Iași, prin bunătatea domniei sale a reușit să adauge o mică culegere de melodii poporane, așa precum le cântă poporul, scăpând «dela peire și 1 uținele melodii pe care le știu și eu cânta».

* * *

Acum, când și-a văzut o parte din muncă scoasă la lumina zilei, în general bine primită de articolele și notițele ce au apărut în revistele, noastre, muncește mai departe pentru culegerea materialului pe care în bună parte îl are adunat, publicând din el în revista *Ion Creangă* ce apare la Bârlad.

Astfel pe încetul, d. Vasiliu va umplea un gol în literatura noastră populară.

«Materialul cules de mine nu-i alcătuit numai și numai din cântece, ci mai am povești, descântece, zicători, descrieri de obiceiuri, cărora, poate, le va veni și lor — pe rând — vremea să vadă lumina zilei, dacă voi vedea că versurile vor fi bine primite de către cinstiții cetitori ai volumului de față».

Teama pe care o manifestă D. Vasiliu nu e la locul ei. Literatura cultă își are și va avea întotdeauna la bază literatura poporană pe lângă celelalte elemente care îi sunt trebuitoare, și orice culegere nouă de cântece va aduce o notă pe care scriitorii noștrii, vor ști să o întrebuințeze și să o aprecieze. Poate deci să fie sigur de buna primire ce vor avea și celelalte culegeri ale sale și se poate îndeajuns sprijini pe o bună primire a scrierilor sale, care nu vor putea fi trecute cu vederea, precum nu a putut trece în neștire nici culegerea de față care prin modul cum a fost compusă și prin intențiile ei curate a atras numai laude d-lui Al. Vasiliu.

VASILE SAVEL.

I N F O R M A T I E

În numărul viitor al «Sămănătorului» începem publicarea unui roman umoristic «*PRINȚUL DE POPPESCO*», datorit colaboratorului nostru, d. Al. Gh. Doinaru.

Revista generală a «Sămănătorului» va apare săptămâna viitoare pentru cele trei numere din urmă.

Rugăm pe trimițătorii de manuscrite să bine-voiască a ne îngădui până la numărul 27 al «Sămănătorului», când vom da Răspunsurile de cuviință.

REDACTIA.